Vendégünk volt: dr. Pólay Elemér

Pólay professzor a JATE Állam- és Jogtudományi Karán a Római Jogi Tanszéket vezeti. Több évtizedes munkássága alatt fiatalok ezreivel ismertette és szerettette meg a római jogot, tudományos tevékenysége, publikációi, előadásai pedig egész Európában kivívták számára a maximális elismerést: szakterülete egyik legalaposabb, legfelkészültebb művelőjeként tisztelik.

● *Kérem professzor úr, ismertesse fontosabb életrajzi adatait a Szegedi Egyetem olvasóival!*

— 1915-ben születtem Zomborban. 1920-ban szüleimmel együtt Miskolcra kerültem, elemi és középiskoláimat ott végeztem. Eredetileg latin—történelem szakos tanárnak készültem, de a latin mellett első évben ott volt a római jog, és én e tárgy mellett kötöttem ki. Lényegileg 18 éves koromtól foglalkozom vele. 1933—37 között a jogakadémián tanultam Miskolcon. 1937-ben a pécsi egyetemen jogtudományi, 1938 januárjában államtudományi doktorátust szereztem. Római jogból írt doktori disszertációmat ki is nyomtatták. 1938-ban egy évet Berlinben tanultam a miskolci jogakadémia ösztöndíjasaként. Kizárólag római jogot hallgattam, *P. Koschaker* professzornál, valamint *W. Sombart* professzor gazdaságtörténeti előadásait is hallgattam, ami az ókori gazdaságtörténet tanulmányozásához adott indítást. 1938. év végétől joggyakornokként működtem a szolnoki majd a miskolci törvényszéken. 1940-ben felrendeltek a Debreceni Ítélőtáblára tanácsjegyzőnek. 1941-ben kitűnő eredménynyel letettem a bírói-ügyvédi szakvizsgát. 1942—45-ig járásbíró voltam Debrecenben, 1945-től a miskolci törvényszék, 1949—50. években a szegedi megyei bíróság bírája voltam.

● *Bírói munkája mellett folytatta-e tudományos tevékenységét?*

— Igen. A jórészt Berlinben gyűjtött anyagból 1944-ig 10 publikációm jelent meg, köztük egy könyvem: *„A praetor szerepe a római jog fejlődésében”*. 1946 szeptemberében a Debreceni Tudományegyetem Jogi Karán egyetemi magántanári képesítést szereztem. Előtte 1945 szeptembertől a miskolci jogakadémián római jogot és magánjogi kollégiumot adtam elő. 1945. szeptembertől a miskolci Jogakadémia címzetes professzoraként működtem. 1949-ben a szegedi kar meghívott a római jogi tanszék vezetésére.

● *A bírói gyakorlat jelentett-e segítséget az elméleti munkában?*

— Rövid ideig büntetőbíróként működtem, majd 6 éven keresztül polgári bíróként. A polgári bíráskodás sok pluszt adott a római jog mechanizmusának megértésében; mert természetesen a római jog tanulmányozása volt a végcélom.

● *Hogyan alakult professzor úr sorsa a továbbiakban?*

— 1950-ben intézeti tanárrá neveztek ki a jogi karon, s a Római Jogi tanszéket 1951 szeptemberéig, 1951—61-ig a Polgári Jogi tanszéket vezettem Szegeden. Ez részben nehézséget is jelentett számomra, a római jogi kutatások szempontjából, de előnyt is, mert így részt vehettem az 1953—56 között folyó Polgári Törvénnyel kapcsolatos kodifikációs munkában a *„Birtokról és a tulajdonszerzési módokról”* szóló fejezetek előkészítő anyagának kidolgozásával. Ezért miniszteri elismerésben részesültem. 1956-tól adtam elő újból római jogot. A tanszéket mind a mai napig vezetem. 1961-ben a Polgári Jogi Tanszéket Kemenes Béla professzor vette át, aki 1949—55-ig mellettem dolgozott. 1956-ban kandidátusi fokozatot szereztem római jogból, az előadói kellékszavatosság témaköréből. Opponensem *Marton Géza*, a kiváló római jogász volt. 1955—57-ig oktatási és tudományos rektorhelyettes voltam. 1963-ban megvédtem doktori disszertációmat, amely a római jogrendszer tagozódásának fejlődésmenetét vizsgálta.

1960-as évektől nyílt lehetőség intenzív külföldi kapcsolatok kialakítására. Ettől kezdve mintegy 20 nemzetközi kongresszuson vettem részt, előadással vagy kisebb referátummal. Minden európai szocialista ország egy vagy több egyetemén tartottam előadásokat, referátumokat. Tanulmányaim megjelentek a magyar nyelven kívül *német, francia, angol, olasz, lengyel, spanyol, török* nyelven. Publikációim száma 130 körül van, ebből 7 db 100 oldal terjedelmet meghaladó monográfia. A Felsőoktatási Szemlében 15 dolgozatom jelent meg, a felsőoktatási pedagógia (jogászképzés) témaköréből.

● *Mely műveit tartja a legjelentősebbnek és miért?*

— A német nyelven is megjelent doktori értekezésem valamint a verespataki viasztáblák szerződéseit tárgyaló monográfiámat. Az utóbbiban foglalt anyagot rajtam kívül senki sem dolgozta még ki egységesen. Ennek a műnek több fejezete megjelent az NSZK-ban, és ennek alapján hívtak meg a münsteri, a freiburgi, a heidelbergi és a kölni egyetemre előadások tartására az 1965-ös téli szemeszterben. A *„Római jogászok magánjogi gondolkodásmódja”* című német nyelvű művem nagy visszhangot váltott ki a kelet- és nyugatnémet jogirodalomban. Az olasz irodalomban ezt standard munkának tartják nyilván. Német barátaimtól sokszor kaptam indíttatást tanulmányok megírására, de szoros tudományos kapcsolatban vagyok olasz és japán kollégáimmal is, akik rendszeresen hivatkoznak dolgozataimra.

● *Mivel foglalkozik ma, és mik a további tervei?*

— Lipcsei kollegáimmal az NDK egyetemei részére írunk tan- és kézikönyvet: *„Római Jogtörténet”* a címe. Még ebben az évben megjelenik. További terveim? A Magyar Tudományos Akadémia tanszékemet tudományos kutatóhelynek jelölte ki. Az ezzel járó feladatnak szeretnék eleget tenni, s ennek keretében a tudományos utánpótlás nevelését elősegíteni. Folytatom pandektisztikai tanulmányaimat, s a jövő év áprilisában ennek tárgyköréből előadást fogok tartani Finnországban, a turkui egyetemen, amelynek római jogászával már eddig is termékeny tudományos kapcsolatom van. Egyébként most két tanulmányom van finn nyelven publikáció alatt. A kar tudományszervező munkájában mint a kari Tudományos Bizottság elnöke és a JATE tudományos tanácsának tagja veszek részt évek óta.

(Fotó: Benyhe János)

● *Professzor úr, mi a véleménye a mai diákról, és oktatási-nevelési munkája során milyen elveket vall?*

— A latin nyelv nem ismerése megnehezíti a diákok tanulmányait. Szoktak is rá hivatkozni, de ez nem látszik komoly érvnek, mert például az orvosegyetemen legalább ötször annyi latin és görög kifejezést kell elsajátítani, mint nálunk. Valahogy nem érzik a hallgatók kellően, hogy a római jogban kerülnek először közvetlen kapcsolatba a jog és jogtudomány alapkérdéseivel. Ezért a bukási arány sajnos elég magas, ugyanakkor az is megállapítható, hogy az anyagot igen jól meg lehet tanulni, hiszen például az elmúlt évben a 120 hallgató több mint 10%-a vizsgázott jelesre. Minden évben rendezünk KISZ-közreműködéssel római jogvetélkedőket, melynek keretében néhányan nagyon szép tudásról tettek tanúságot. Ezt külön jutalmazzuk is.

Oktatói pályámon, amely lassan 40 éves, mindig azon igyekeztem, hogy a római jogon keresztül jogászi gondolkodásra, jogászi logikára, az egyes jogviszonyok határozott kategorizálására próbáljam nevelni tanítványaimat. Az oktató munkát mindig szívesen végeztem, nagyon szeretek előadni. Előadásaimat igyekszem úgy tartani, hogy a hallgatók érezzék mi az alapvető és mi a másodlagos fontosságú.

● *Köszönöm a beszélgetést, tervei valóra válásához erőt, egészséget kívánok!*

CSEH LAJOS

SZEGEDI FILMSZEMLE

A kritika egyértelműen közepesnek minősítette a budapesti filmszemlén bemutatott új magyar filmek színvonalát. Az ott látható 15 új film közül — Szeged mégsem a főváros — hatot megtekinthetett városunk közönsége is, ha bérletet váltott a Fáklya filmszínházban. A változó érdekbérletet váltott a Fáklya filmszínházba. A változó érdeklődés valószínűleg nem a televízió alkalmankénti elszívó hető.

Mégis meglepett, hogy a szemle fődíjával kitüntetett *Mészáros Márta* filmet milyen megcsappant számban élveztük, különösen, ha az István, a király vetítésekor keletkezett tumultusra gondolok. És ha már itt tartunk, engedtessék meg egy személyes mondat! Nem hittem el senkinek, sem a kritikusoknak, sem az átlagnézőnek, hogy a *Napló gyermekeimnek* valóban jó film, hogy nem feminista, hogy erősen hat az érzelmekre. A film első tizenöt perce igazolta prekoncepciómat — legalábbis ott, akkor ezt éreztem —, képtelen voltam kibogozni a történet szálait. Végül persze a film szépen kisimította az általam elképzelt redőket, csak a homlokomat ráncolta tovább. Próbáltam ellenkezni, éppen a Mészáros-filmek iránt érzett averzióim miatt, de ez egyre erőtlenebb lett; az ötvenes évekről ilyen összetett, igaz képet talán még nem is kaptam.

A közönség felnevetett — hát persze, hogy nevetett a jó poénon —, amikor a szovjetunióbeli emigrációból hazatért nagypapa odasúgja rokonának: mi ezt már hallottuk egyszer. Mármint az ellenség fokozódó jelenlétéről szóló, ideológikus panelekből fölépített „magánvéleményt”. A sztálini önkény, annak következményei mindvégig jelen vannak a filmben — így a cselekmény nem egyenesvonalú — transzparensek, filmbejátszások, kissé túlstilizált emlékképek formájában.

Mészáros Márta új filmjének nagyon jól megcsinált fesztes utolsó húsz perce, különösen a legutolsó jelenet, a mindenféle önkénnyel, zsarnoksággal szemben állókkal való azonosulásra kényszerítette a nézőt. Üzenetét konkrétabban akkor fogalmazhatjuk meg, ha végre őszintén szembenézünk azzal a korral, amelyben még mindig idomtalannak látjuk magunkat, mert rossz a beállítás, görbe a tükör.

Ha szabad ezt mondanom, a majdnem-reveláció erejével hatott az első (játék) filmes *Xantus János* produkciója. Az *Eszkimó asszony* fázik című film egy egészen különös szerelmi háromszögről mesél. Az idézett síkidom csúcsainál *János*, a süketnéma férj (játssza: *Lukáts Andor*), *Mari*, az átlagliba feleség (*Méhes Marietta*) és *Laci*, a züllésnek indult, hajdanán híressé vált zongorista (*Boguslaw Linda*).

A film legnagyobb erénye, hogy mindhárom színész kiválót alakít: Méhes Marietta úgy formálja a tucatlányt, hogy minden mozdulatában, szavában sokszor idegesítően hiteles; Lukáts Andor tekintetéből árad a szánalom elleni lázadás, az állati ragaszkodást kifejező szeretet; Boguslaw Linda pedig pontos, mint a japán vonatok.

A történet tragédiája abban rejlik, hogy egyikőjük sem tud eddigi *önmaga* lenni. János élete a szolgálat, de Mari aki tehetségével nem törődve énekesnői babérokra pályázik, a sikereitől megcsömörlött és az életmódjával szakítani kívánó Laci oldalán köt ki. János sehol nem tudja bizonyítani egyenértékűségét, ki tudja miért, de részt vesz a hármójuk alakította új hullámos zenekarban is, mint dobos, a történet végén — illetve a film legelején — megöli Lacit.

A film nem krimi, a gyilkossághoz vezető út az érdekes, három ember kálváriája. De a gyilkosság sem a bosszú megnyilvánulása, hanem egy tehetetlen ember szerencsétlen reflexiója a közösség gyógypedagógiai szintű közelítéseire.

Xantus hagyományos és avantgarde rendezői módszereket egyaránt alkalmaz, a film mégsem ettől válik kissé rendezetlenné. Hiányzik ugyanis a legfontosabb motiváció: nem tudni, miért Laci csömöre és ragaszkodása a bugyuta asszonyhoz. Az Eszkimó asszony fázik ennek ellenére — úgy tűnik — egy ígéretes rendezői pálya első játékfilmje.

A képzeletbeli dobogó harmadik helyére — legalábbis nálam — a várva várt *Koltay-film* került. Az ok igen egyszerű: a film jóformán semmi pluszt nem tudott nyújtani a már jól ismert zene élményéhez. Sőt, néhány látványosnak ígérkező részletet, elsősorban *Torda* könyörgését, miszlikre vágták. Ráadásul a bölcs és igazságos *Istvánt* éltető gyülekezet freskója teljesen kilógott a mozgalmas jelenetek sorából. Persze, ez a jelenet a zenei anyagba sem illeszkedett szervesen. Maradandót — a szépen táncoló fiatalokon kívül — *Victor Máté (Asztrik)* és *Vikidál Gyula* (Koppány) alakítottak.

Hogy mit láttunk még? *Bokor Péter Királygyilkosság, Fábri Gyertek el a születésnapomra* és *Mészáros Gyula Házasság szabadnappal* című filmjét. Bokor dokumentumfilmje — amely az 1934-es marseilles-i tragédiát, a Sándor jugoszláv király és Barthou francia miniszterelnök elleni merényletet dolgozta föl — nem volt több helyenként élvezhető ismeretterjesztőnél. Tudom, célja sem volt más. A történelem egy szeletkéjét kívánta megvilágítani, ha már annak idején a tragédiában érdekeltté tett minket, magyarokat az a körülmény, hogy a terrorista horváth usztasákat a zalai Jankapusztán képezték ki. Mindenesetre — a témában félig-meddig laikusként — zavart, hogy a világpolitikai helyzetet (olasz és német fasizmus, Barthou-féle diplomáciai manőverek) meglehetősen hosszadalmasan vázolta a film, ugyanakkor megfeledkezett a kisantantról, mint a magyar-horváth viszonyt és a közép-európai politikát formáló tényezőről. Ezt a hiányosságot persze hajlandó vagyok megbocsátani néhány félelmetes hatású archív anyag bemutatásáért. Így szent a béke...?

Nem tudok ugyanakkor megbékélni Fábri újabb zsengére sikeredett filmjével. Sem neki, sem *Karinthy Ferencnek* — az eredeti szöveg létrehozójának — nem hiszem el, hogy élnek Tasziló elvtársak, akik ráadásul ki is nyithatják a szájukat, ugyanakkor nem hiszem, hogy léteznek ilyen makulátlan tisztaságú és naiv újságírónők még akkor sem, ha huszonegy megyei szerkesztőség működik hazánkban. És nem hiszem, hogy a sértett nagyfejűek ilyen hamar megbocsátanak, mint a filmben, de abban sem vagyok biztos, hogy az egyetlen viszonylag tisztességes főszereplőnek fehér öltönyben kell példálóznia a néphatalom szentségéről. Egyébként óriási lehetőség rejlik a témában, csak Fábri egy kicsit későn hajolt le érte, és úgy érzem, el is felejtette, hogy mit akart, mire fölállt.

Mészáros Gyula filmjéről nem sokat lehet mondani, könnyen elfelejthető alkotás. Aki nem látta, annak érzékletes képet festek a műről: egy előkelő cukrászda teraszasztalán álló pohár limonádé sok szódával. Székhelyi Józsefék jól elhülyéskednek, ez minden.

A megyei Moziüzemi Vállalatot mindenesetre dicséret illeti a kezdeményezésért, melynek folytatását várjuk.

D I.

Ismerős a sörgyárból

1969 óta rendszeres munkakapcsolatot tart fenn a JATE KISZ-bizottság és a Stralsundi (NDK) Sörgyár. Nem véletlen, hogy immáron tizenhat éve minden nyáron rendszeresen utazhatnak a magyar egyetemisták a kellemes tengerparti üdülőhelyre dolgozni.

Wilfred Lätsch, a sörgyár igazgatója — aki mint minden év elején, így most *február 22-én is a KISZ-bizottság meghívására egyetemünk vendége volt* — elmondta, hogy ez a kapcsolat már nem is munkakapcsolat, sokkal inkább baráti jellegű. Természetesen ez távolról sem jelenti azt, hogy a sörgyárnak nem éri meg a magyar egyetemisták nyári foglalkoztatása. Sőt, nagy segítséget jelent, hogy a nyári hőségben oly kedvelt ital, a sör ellátása nem akadozik, mert bár sokan szabadságra mennek a vállalat dolgozói közül, de a fiatalok lelkes munkája pótolja a kiesett munkaerőt.

Arra a kérdésre, hogy mi a véleménye a magyar fiatalok munkájáról, egy történettel válaszolt. Nyolc évig volt a gyárnak kapcsolata csehszlovák fiatalokkal, ám amikor kifogásolták a szeptemberi foglalkoztatásukat, és helyette a nyáron szerettek volna dolgozni a magyarok helyén, az igazgató inkább az utóbbiakat választotta...

Lätsch elvtárs egy kissé személyes sikernek is érzi, hogy a kapcsolat tizenhat éve gyümölcsöző, mert mint mondotta, a kezdet kezdetén rengeteg gonddal kellett megküzdenie, hogy egyáltalán az alapvető életfeltételeket (szállás, étkezés) biztosítani tudja a fiatal vendégeknek. Ma már egészen más a helyzet, nőtt az ösztönzés (600—800 márkát is meg lehet keresni), és a jobb munkabeosztás folytán sikerült megnövelni a szabad időt is. Így nemcsak a gyárral, de a vidékkel, a tengerparttal is alkalmuk nyílik megismerkedni a fiataloknak.

Tehát vár benneteket Stralsund! Jelentkezés és bővebb felvilágosítás a JATE KISZ-bizottságon.

— kj —

*

A JATE KISZ-bizottsága a következő *építőtáborokat* és *munkaakciókat* ajánlja *külföldön* az érdeklődőknek. (Március végén tájékoztató füzet is megjelenik a hazai és a külföldi programokról és tudnivalókról!) Az itt közölt építőtáborokba április közepéig jelentkezhetnek a diákok, a KISZ-bizottságon.

Külföldi építőtáborok:

Német Demokratikus Köztársaság: Greifswald — három hét munkavégzés augusztusban (vasútépítés) 10 nap országjáró körúttal. (Tizenöt fő jelentkezését várják.)

Csehszlovákia: Brno — július 8—augusztus 4-ig, háromhetes szalag melletti munka vasgyárban, kirándulással Olomucba (2 nap) és Prágába (4 nap). (Tíz fő indulhat.)

Szovjetunió: Odessza — háromhetes konzervgyári munka július 8—augusztus 4. között. A munkavégzés után egy hét üdülés Odesszában és környékén. (Húsz fő jelentkezhet.)

Az építőtáborokban a résztvevők számára sport- és kulturális programokat szerveznek, s 500 Ft-nak megfelelő zsebpénzzel látnak el mindenkit.

Az útlevelet — kivéve a Szovjetunióba utazók — mindenki maga intézi, az útiköltséget a kiutazók fedezik.

Munkaakciók:

Meissen (Drezda melletti) és *Velten* (Berlin melletti) csempegyári munka.

1. turnus: június 25—július 28. (80 fő indulhat).
2. turnus: július 27—augusztus 25. (80 fő indulhat).
3. turnus: augusztus 24—szeptember 8. (45 fő indulhat).

Stralsund (Sörgyár) és *Binz* (üdítőüzem):

1. turnus: július 6—augusztus 4.
2. turnus: augusztus 3—szeptember 1.

Stralsundba turnusonként *6 fiút, Binzbe* turnusonként *4 fiút* és *8 lányt* várnak.

A kiutazók a 4 illetve a 2 hetes turnusokban 2 műszakban dolgoznak, munkájukért fizetést kapnak.

Az útlevelet mindenki maga intézi, az útiköltséget a kiutazók fedezik.